

Биологическая эффективность препарата муравьин, Г против черных садовых муравьев в посадках лука репчатого на 14 день после однократного внесения рекомендованным способом (до и после посадки севка) составила 98,9 и 100 % соответственно. В варианте без применения препарата средняя численность особей достигала 47,7 шт./ловушку.

На основании полученных данных препарат муравьин, Г включен в «Государственный реестр...» против черных садовых муравьев для применения на капусте белокочанной и луке репчатом, выращиваемых в частных подсобных хозяйствах [5]. Инсектицид муравьин, Г в норме расхода 30 г/10 м² обладает пролонгирующим действием и высокой кишечно-контактной активностью по отношению к популяции насекомых.

Библиографический список

- 1. Захаров А. А.** Организация сообществ у муравьев / А. А. Захаров, Г. М. Длусский. — М.: Наука, 1991. — 277 с.
- 2. Рябин А. С.** Фауна и трофобиотические связи муравьев и тлей Южного Зауралья: автореф. дис.... канд. биол. наук: 03.02.05 / А. С. Рябин. — Ин-т систематики и экологии животных СО РАН. — Новосибирск, 2014. — 20 с.
- 3. Методические указания** по регистрационным испытаниям инсектицидов, акарицидов, моллюскоцидов, родентицидов и феромонов в сельском хозяйстве / РУП «Ин-т защиты растений» / под ред. Л. И. Трепашко. — Прилуки, 2009. — 319 с.
- 4. Длусский Г. М.** Методы количественного учета почвообитающих муравьев / Г. М. Длусский // Зоол. журн. — 1965. — № 5. — С. 716–727.
- 5. Государственный реестр средств защиты растений** (пестицидов) и удобрений, разрешенных к применению на территории Республики Беларусь: справочное издание / авт.-сост. Л. В. Плешко [и др.]. — Минск, 2014. — 628 с.

УДК 632.782

Л. Я. Сіроус

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

ОСОБЛИВОСТІ ДИНАМІКИ ЧИСЕЛЬНОСТІ КАПУСТЯНОЇ МОЛІ В АГРОЦЕНОЗАХ КАПУСТИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Капустяна міль — один із найбільш поширених і небезпечних шкідників рослин капусти в Україні. В Харківській області на

капустяних полях гусениці фітофага трапляються щорічно протягом всього вегетаційного періоду. Чисельність і шкідливість капустяної молі у різні роки вирощування капусти, залежно від фаз її розвитку та строків досягання, суттєво змінюються. Тому знання основних закономірностей, які визначають чисельність молі й строки появи гусениць дає можливість удосконалювати заходи захисту рослин культури від її пошкоджень та одержувати високі врожаї цінної овочевої продукції.

Дослідження проводилися в 1990–2014 рр. в господарствах Харківської області та в ННВЦ «Дослідне поле» ХНАУ ім. В. В. Докучаєва на ранньостиглих і пізньостиглих сортах білоголової капусти. Методики досліджень загальноприйняті.

Метелики капустяної молі з'являлися на рослинах ранньостиглих сортів капусти в третій декаді травня – першій декаді червня при середньодобових температурах повітря 15–19 °С, відносній вологості повітря 45–59 %. Рослини починали заселятися гусеницями з другої – третьої декади червня. Найбільша кількість шкідника виявлена в першій – другій декадах липня у фазу формування головки.

Пізньостиглі сорти капусти заселялися мілью неоднаково за роками. В сприятливі для розвитку шкідника роки спостерігалось поступове збільшення чисельності гусениць на рослинах при максимальній їх кількості в другій – третій декадах липня. Рослини капусти знаходилися у фазі листової розетки. У серпні – вересні чисельність гусениць молі в капустяних агроценозах поступово зменшувалася.

У 1990–2014 рр. середня щільність гусениць молі на рослинах пізніх сортів білоголової капусти коливалася в межах 1,0–9,6 екз./рослину, а заселеність рослин шкідником становила 3–100 %. В роки масового розмноження в осередках ми нараховували 20–30 особин молі на одну рослину. Середня щільність фітофага на полях капусти перевищувала ЕПШ в 1991, 1995, 1997, 2000, 2002, 2009 і 2014 роках.

За нашими спостереженнями, на чисельність капустяної молі впливають ливневі дощі, високі середньодобові температури повітря ($t > 30$ °С) протягом десяти і більше діб та діяльність ентомофагів. В Харківській області серед ентомофагів суттєву роль в зниженні чисельності фітофага відігравали паразити із роду *Diadegma*. Зараженість лялечок молі їздцями на ранньостиглій капусті становила 30,6–48,9 %, на пізньостиглій — 46,6–89,2 %.

В ХХ–ХХІ століттях в східному Лісостепу України встановлено 14 масових розмножень молі: 1908, 1914–1916, 1926,

1928, 1938, 1946, 1958, 1976, 1987–1988, 1991, 1995, 2000, 2002 і 2014 рр.

Нами встановлена синхронізація спалахів чисельності капустяної молі з засухами, антициклічною формою атмосферної циркуляції та роками різких змін сонячної активності. Розроблений алгоритм прогнозу масового розмноження капустяної молі в Україні.

За високої чисельності гусениць молі в агроценозах капусти доцільно застосовувати інгібітори синтезу хітину (Дімілін з. п. 0,15 кг/га, Номолт к. с. 0,3 л/га), інсектициди: Актара 240 SC 0,08 л/га, Фастак к. е. 0,15 л/га, Децис профі 25 WG в. г. 0,1 л/га та Конфідор в.р.к. 0,2 л/га. Технічна ефективність інгібіторів синтезу хітину становила 87,6–89,3 %, інсектицидів — 73,7–82,1 %.

УДК 632.7

О. А. Сіроштан¹, А. Г. Бабич

Національний університет біоресурсів і природокористування України

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ДжЕРЕЛА РОЗСЕЛЕННЯ ГАЛОВИХ НЕМАТОД

Томати — високоврожайна овочева культура, її плоді багаті вітамінами, мінеральними солями і органічними кислотами. Вони відзначаються високими смаковими якостями, використовуються у свіжому, засоленому, маринованому вигляді і в кулінарії. Близько половини врожаю помідорів перероблюють на соки, пюре.

Серед багаточисельних шкідливих організмів томатів галові нематоди є одними із найнебезпечніших. Південна галова нематода трапляється осередками, але при зараженні рослини завдає дуже серйозної шкоди. Вона проникає в коріння і призводить до утворення галлів (розміри можуть коливатися від декількох міліметрів до розміру грецького горіха), що складаються із пухкої тканини, руйнування якої призводить до загнивання коренів і потрапляння грибів, вірусів і бактерій.

Самиці — дрібні, кулясті, довжиною до 1,7 мм, стилет — 15–16 мкм; самці — 1,2–2 мм, червоподібної форми, стилет — 23–26 мкм;

---

¹ Науковий керівник — к. с.-г. н., доцент НУБіП України А. Г. Бабич